

SYLWAN

MIESIĘCZNIK POLSKIEGO TOWARZYSTWA LEŚNEGO

Wydawany z zasiłku Polskiej Akademii Nauk

Rok CXIII

Warszawa, wrzesień 1969

Numer 9

Memoriał Polskiego Towarzystwa Leśnego o stanie lasów i możliwościach zwiększenia produktywności gospodarstwa leśnego w Polsce

Мемориал Польского Лесного Общества о состоянии лесов и возможностях увеличения продуктивности лесного хозяйства в Польше

Polish Forest Society Memorial on the state of forests and possibilities of the improvement of forest management productivity in Poland

O pierając się na wynikach sesji naukowej, poświęconej problemowi wzrostu produktywności lasów w Polsce, zorganizowanej przez Towarzystwo, oraz wieloletniej dyskusji prowadzonej na ten temat, Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Leśnego przedkłada syntetyczne opracowanie, w którym zawarte są poglądy Towarzystwa na zadania leśnictwa ujęte w całokształcie celów i zadań gospodarki narodowej, jakie wynikają z tez Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej na V Zjazd Partii.

Polskie Towarzystwo Leśne odczuwa głębokie powiązanie z szerokim nurtem życia politycznego, wywołanym toczącą się dyskusją nad tezami V Zjazdu PZPR. Łączność ta została szczególnie zacieśniona przez wyeksponowanie w tezach problemu podniesienia produktywności lasu. Dzięki temu intensyfikacja gospodarki leśnej przestaje być wewnętrzną, zawodową sprawą leśników, ale jako dyrektywa polityczna obowiązuje czynniki decydujące o hierarchii potrzeb.

W odbudowę i zachowanie zasobów leśnych w Polsce Ludowej włożono wiele trudu i środków. W wyniku intensywnie realizowanych zalesień i odnowień powierzchnia leśna kraju zwiększyła się z 6469 do 8164 tys. ha, a lesistość wzrosła z 20,8 do 26,2%.

W wyniku integracji leśnictwa z przemysłem drzewnym osiągnięto poważne rezultaty w racjonalizacji użytkowania lasu. Umożliwiło to bardziej kompleksowe wykorzystanie pozyskiwanego drewna, co znalazło wyraz w zmniejszeniu odsetka drewna opałowego, w utylizacji mniej wartościowych gatunków drewna oraz drobnicy na przerób przemysłowy.

C-2584

Zintensyfikowano również wykorzystanie runa leśnego bez naruszenia jego zasobów.

Zmechanizowano wiele ciężkich, pracochłonnych czynności w gospodarstwie leśnym, a przez budowę zakładów przemysłowych o nowej technologii stworzono warunki bardziej racjonalnego wykorzystania dostarczanej przez lasy masy drzewnej.

Mimo niewątpliwego postępu i dużych osiągnięć, leśnictwo i przemysł drzewny stoją wobec trudnych do rozwiązania zagadnień. Wzrost liczby ludności, która osiągnie w 1985 r. 40 milionów, stwarza nowe potrzeby, co uwzględniono w tezach na V Zjazd Partii przez podkreślenie konieczności podniesienia produktywności lasów, bardziej oszczędnego dysponowania zasobami drewna oraz maksymalnego wykorzystania drewna odpadowego.

Realizacja nakreślonego w tezach programu wymaga uruchomienia licznych środków, wśród których niepoślednią rolę musi odegrać nauka — rozumiana jako celowe działanie, zmierzające do wypracowania fundamentalnych stwierdzeń i wskazań. Są one niezbędne po to, ażeby praktyczne działania nie były pozbawione cech optymalizacji, lecz gwarantowały obiektywny wybór najszluszniejszej drogi. Z tej, nie budzącej wątpliwości zasady, wynika konieczność przyspieszenia i uintensywnienia prac naukowych w zakresie leśnictwa i drzewnictwa, co wymaga poważnego zwiększenia przeznaczonych na ten cel nakładów i środków.

Warunki siedliskowe lasów polskich pozwalają osiągnąć roczną produkcję 5 m³ z 1 ha, co stanowiłoby dwukrotny wzrost dotychczasowej wydajności produkcyjnej. Realizacja tego zadania wymaga wzmoczonego wysiłku ze strony leśników i drzewiarzy, wymaga bardziej intensywnego niż dotychczas współdziałania nauki i praktyki. Osiągnięte na tym polu wyniki nie dadzą pełnych korzyści, jeśli na drodze ich realizacji powstanie brak wykwalifikowanej, pełnowartościowej kadry robotniczej.

Problem rąk roboczych w leśnictwie stanowi zagadnienie co najmniej niepokojące. W wyniku migracji ludności wiejskiej do miast i konkurencji przemysłu, praca w lesie, wobec niskich stawek i trudności związanych z pracą na wolnym powietrzu, stała się nieatrakcyjna. Działające dotychczas bodźce pozapłacowe (osady leśne, deputat rolny, drewno opałowe) tracą coraz bardziej swoje znaczenie. Liczba stałych robotników leśnych stanowi 1/3 liczby ogółu zatrudnionych robotników. Około 90% prac związanych z odnowieniem lasu i pielęgnowaniem upraw wykonuje się przy pomocy dorywczo zatrudnionych, w znacznej mierze młodocianych sił roboczych, młodzieży szkolnej lub ochotniczych hufców pracy.

Wyrazem tych trudności jest niekorzystna struktura wieku robotników stałych:

powyżej 50 lat	—	29,0%
40—49 lat	—	28,5%
30—39 lat	—	29,5%
do 29 lat	—	13,0%

Rosnący niedobór rąk roboczych utrudnia wykonanie zadań i hamuje intensyfikację procesów produkcyjnych. Wynika stąd konieczność istnienia dostatecznie licznej kadry — związanych z lasem, wykwalifikowanych robotników, wyposażonych w dostosowany do pracy w lesie sprzęt mechaniczny. Rozwiązanie tego zagadnienia stanowi warunek rozwoju i centralny punkt w hierarchii stojących przed leśnictwem zadań. Bez

wydatnej pomocy ze strony państwa i związków zawodowych leśnictwo nie będzie w stanie tego węzła pomyślnie rozwiązać.

Rozwój techniki, mechanizacja prac leśnych oraz nowoczesne metody kompleksowego przerobu drewna wyzwoliły nurt wielkich przemian w leśnictwie i przemyśle drzewnym. Kategorie drewna stanowiące do niedawna kłopotliwy balast nabierają stopniowo wartości cennego surowca. W lasach istnieją zasoby w postaci niedostępnych drzewostanów, rezerw mało atrakcyjnych dotychczas kategorii drewna liściastego, drewna opałowego, drobnicy leśnej i świeżej karpiny. W przemyśle drzewnym — rezerwy niewykorzystywanych dotychczas odpadów. Wykorzystanie tej dodatkowej bazy wymaga nakładów inwestycyjnych na rozwój leśnictwa (drogi leśne, racjonalizacja cięć pielęgnacyjnych, pozyskiwanie drobnicy) oraz budowy kombinatów opartych na zasadzie koncentracji surowca i dostosowanych do wielokierunkowej obróbki i przerobu drewna.

Leśnictwo jest tą dziedziną gospodarki narodowej, w której nie zawsze można określić związki i wymierną zależność między nakładami a efektami. Stąd niejednokrotnie wynikają tendencje pomijania dalekosiężnych perspektywicznych potrzeb gospodarstwa leśnego na rzecz bieżących, szybko rentujących się nakładów. Świadczy o tym fakt, że nakłady inwestycyjne na gospodarkę leśną rosną wprawdzie w liczbach bezwzględnych, maleją natomiast w liczbach stosunkowych. W odniesieniu do nakładów inwestycyjnych w skali krajowej wynosiły one:

w latach	%
1956—1960	— 0,44
1961—1965	— 0,40
1966—1970	— 0,34

Niskie nakłady nie stwarzają warunków wzrostu majątku trwałego. Pozwalają one jedynie na realizację inwestycji o charakterze awaryjnym, co wyklucza możliwość koncentracji procesu inwestycyjnego. Przy poziomie nakładów w latach 1961—1965 realizacja programu podstawowych inwestycji w leśnictwie trwałaby:

w odniesieniu do osad (80% potrzeb docelowych)	— 76 lat,
w odniesieniu do dróg (50% potrzeb docelowych)	— 130 lat,
w odniesieniu do melioracji leśno-łąkowych	— 45 lat.

W dziedzinie zabiegów agrotechnicznych na uwagę zasługuje niedostatek nawożenia lasów. Pierwsze próby w skali gospodarczej podjęte w 1966 r. objęły powierzchnię 15 tys. ha. Jest to obszar niewspółmiernie mały w stosunku do powierzchni co najmniej 1,5 mln ha lasów na najuboższych siedliskach, których zasilenie nawozami jest niezbędne dla podniesienia produkcji na przeciętny poziom.

Gospodarstwo narodowe Polski rozwija się w warunkach deficytu drewna. Jest on w znacznej mierze deficytem względnym, wynikającym z niedoboru nakładów na podniesienie produktywności lasów i usprawnienie działalności związanego z leśnictwem przemysłu drzewnego. W okresie dynamicznego rozwoju przemysłu, intensyfikacji rolnictwa, podejmowania wielokierunkowych przedsięwzięć zapobiegających deficytowi zasobów wodnych oraz w obliczu szybkiego wzrostu zaludnienia

i zmian w jego strukturze, gospodarstwu leśnemu powinno przypaść w udziale wzmocnienie ekonomicznej i przyrodniczej roli lasów z myślą o rosnących potrzebach społecznych, materialnych i kulturalnych.

Realizacja związanych z tym zadań wymaga zwiększenia świadczeń na rzecz leśnictwa, którego wkład do dochodu narodowego osiągał w ostatnich latach poziom 1,7%, natomiast udział w inwestycjach wynosił niepełne 0,4% ogółu nakładów w gospodarce narodowej.

W trosce o wzrost produktywności gospodarstwa leśnego, które zajmuje $\frac{1}{4}$ powierzchni i stanowi jeden z czynników decydujących o dobrobycie kraju, Polskie Towarzystwo Leśne wysuwa postulat o zwiększenie wskaźnika nakładów inwestycyjnych na leśnictwo do poziomu 0,7—0,8% oraz odpowiednie zapewnienie warunków pracy i płacy robotnikom leśnym, co umożliwi realizację wskazań zawartych w tezach na V Zjazd Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej.

**Zarząd Główny
Polskiego Towarzystwa Leśnego**